

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállás:

belső-szénucca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetők felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) J. Haasenstein és Voglerál (Wollzeile 9. sz.).
Posten: Zeisler M. hirdetés felvétel irodájában (Königsgrasse Nr. 60.)
Nyitottéri cikkek sora után 20 kr. előleg befizetés mellett a szerkesztőséghez emezendők.
Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton reggel.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évenyegyre 3 frt.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY”

október—decemberi folyamára.

Egy évre . . . 12 forint o. ért.
Félévre . . . 6 „ „ „
Évenyegyre . . . 3 „ „ „
Egy órá . . . 1 „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Az ó-szások egyetemi többsége.

© Néhány igénytelen megjegyzést kockáztatok. Mielőtt ezt tennem, tájékozásul jelezni óhajtom a pártot magát, mely ma urát — még pedig igen nagy urat játszik a N.-Szebenben gyűlésező egyetemen. Nem lesz ez fölösleges szószaporítás, mert ha a párt mivoltát megvilágítjuk, kiténik, hogy föllépése s tettei azon örökös természet kifolyása, mely az olyannyira kegyelt ént fejbe-vajba fűrészi, nemzetfelelnek kárával mitsem gondol, s érdekeit csak arra használja, hogy e fényes, tetszetős takaró alá rejthesse önzését.

Az ó-szások elödeinek visszaélései adtak alkalmat a kormány közbelépésére, s így ők ringaták az ostromált szabálypontok bölcsőjét. A regulatio célja az vala, hogy a burocracia hanyagságának, kapzsiságának határt szabjon; hanem e róka természetű faj ez ellene hozott szabályokat is maga hasznára fordítá s a szó teljes értelmében nyakára ült a derék, példátlan vak engedelmességre szoktatott szász népek. Mily szép aratást tartott ez ó-szások burocracia az önmagukat kiegészítő communitások és tanácsok segélyével, mintha csak saját „peculiuma” lett volna a királyföldi népesség! E boldog állapotban lepték meg az 1848-diki reformok a mások jogait bitorló jó urakat; csoda-e, ha minden követ megmozgattak, csak hogy a régi állapotok életfonalát továbbra nyújthassák. A szabálypontos állapotot előidézték ó-szások utódai meg is érték a napot, melyen a szabadelvű átalakulás útait elállotta az absolutismus rémuralma. És ők, a régi jó idők visszatértéről álmodozva, sorakoztak a kém-és önkény rendszer hívei közé. Hanem az örömapokra a családás éje is elkövetkezett: a szász burocrata ó-szások ivadéka becses személyök sorsa felett aggódva a szász nép helyhatóságai autonómiaért vitték Bach asztalára engesztelő áldozatul. A később megbaráosított doctor kegyesen fogadta őket szolgálatába s Magyarországon minden vidékére jutott az ily szűrű-bőrű honboldogító ből, kik alkalmazásuk percze óta soha sem beszéltek jogról, hanem lehet kiméletlen szigorral hajták végre a hatalom parancsait. Ismét nyakig úsztak az ó-szások a boldogságban. De nagy fájdalomukra elkövetkezett az idő rende szerint 1859—1861. s az alkotmányosság napja ismét megvilágította az önkény rombolásait. Még tévőváltak, nem tudták melyik oldalon találják a nagyobb hasznót, midőn ismét elborult, s a csak imént megfélemlített urak egész erejükből, s igaztossággal által fokozott dühvel fogtak a tartozni kezdett alkotmányépület csonkításához. Csoda, hogy el nem osztogatták egész Magyarországot, s hogy a kedves Schmerling bukása után még létezhetett állam, melynek kormányát magyar kir. felelős miniszterium foglalhatta el!

Schmerling bukása meghatotta az ó-szásokat; úgy gondolkodtak: ha az alkotmányrontó miniszter ily csúfosan elbukhatott, mi történhetik az inasokkal, kiknek fején volt még a köporos kalap? Egy ideig szerények lettek, megalapultak; kezdék hinni, hogy a valódi alkotmányosság korában nem folytathatják az absolutismus idejében eltanult mesterséget, s talán a régi

Eldoradó után is hiába sohajtoznak. Hanem a leveretés, meghűlés napjai csak hamar elmúltak, megint fölemelkedtek a meg-szényenülés pirját, a megriadás-sápadtságát hiába kerestük volna arcukon — fölbátorodtak. Mit kutatók: biztatás, avagy önzés okozta elvakultság szülte e változást! Tény, hogy mire a magyar kormány egyetemeket egybehívta folytatni kezdék az 1861-és 62-ki szerepet, megbővitve az 1863/4-ki rugaszkodással. Megjárták azonban, fejüket a falba vágták és lehullott annak éke: Schmidt Konrad ó comessége, ki most két fiával Bécsbe utazott a mint ezt a bukott nagyságot megdicsőítő „S. d. W.” írja.

Ez üdvös figyelmeztetéstől sokat lehet várni. Voltak is jelek, melyek megtérésre mutathattak. Az ó-szások, kik 1867-ben némileg meglátszottak barátkozni azon eszmével, hogy a királyföldi törvényhatóságokban a város választassék el a vidéktől; hogy az új restauratio az 1848-ki törvények értelmében hajtassék végre — a baichschmerling comes letétele előtt is csak a végre óhajtották a királyföldi egyetem összehívását a régi alapon, hogy ez új választási szabályokat dolgozva ki, a megerősítés után e szerint választassanak meg az új egyetemi küldöttek s ezek kezdjenek a helyhatósági belreformok megvitására.

A magyar kormány — melynek drákói szigorával ijesztgetik ma az ó-szások nemzetfelelkeit — mindenek előtt azon kedvezményben részesíté a királyföldi törvényhatóságokat, hogy a mig Magyarországon többi municipiumaiban az id. tisztujtást megtartatá — itt mindent érintetlenül hagyott.

Es mit eredményezett a józanságba vetett eme óriási bizalom, mely a közséret is megindíhatta volna? Arczátlan pöffeszkedést, hetvenkedést — az országos törvényhozás factorainak (király és parlament) jellegével, illetékességével való szemérmetlen kendőzést!!

Talán túlszét színeket használnak?! Korántsem. A magyar kormány által kinevezett comeshelyettes egybehívó körlevele csak arra figyelmezteté az ó-szások cotte-riát, hogy a csillagrugás kísérleteinek ideje lejárt, s a kijózanodás perczei elérkeztek: — nemzet- és alkotmányárulás vádjá lett a felelet. Alig ült össze az egyetem s rögtön tiltakozást adott be a többség, melyben a szász alkotmány megóvása érdekében szólaltak fel azok, kik eme jogokat mindig láb-törölnek használták, s a j á t emelkedésekre készítőven azokból lépcsőket — árulgatván azokat a többet ígérőnek. Az egész szász nemzet nevében tiltakoztak az ó-szások urak, pedig a legutolsó szász gyerek is tudja, hogy a magukat lelt communitások és magistratusok küldék és utasíták a N.-Szebenben gyűlt egyetemi követeket, s hogy nincs állampolgár, ki róluk állíthatná és bebizonyíthatná, hogy a királyföldi népességet képviselik s annak nevében beszélhetnek.

A magyar kormány legújabb kedvezményei folytán minden józan gondolkodó elvárhatta azt, hogy az ó-szások észre térnek s a csakugyan általuk összekészült gazdasági ügyeket rendezvén, legfőleg egy új választási szabály kidolgozására szorítkoznak. Ámde ezek az ó-szások phantomkergetőkké váltak: 15 éven át az egységes német Ausztriát hajhászták, húzván az absolutismus zsíros zsoldját — ma a német egység felé iramodának, ha a Gross-Preussen nem lenne még két nap távolra!

Az idők arany tanulságai nyom nélkül haladtak el az ó-szások feje fölött. Ók ma is hatalmas uraknak érzik magukat, bár lefoszlott róluk a paszományos egyenruha, mig egyetemi többségük tudomást sem vesz az alkotmányos belügyminiszter rendeletéről, s azt, mint maculaturát dobja a levéltárba — egyes tagjai magyar állam-pénztárból vett szép fizetéseik mellett irogatják a „Sieb. d. Wblt”-ba ama gyújtogató cikkeit, melyek a magyar nemzet s a királyi eskü által megpecsételt alkotmány ellen halálos gyűlöltre ingerlik a jámbor szászokat, s ezáltal vizet hajtanak a magyar-faló daco-romák malmára.

Csodálom, hogy az egyetemi ó-szások többség nem hallgatta meg a n.-szebeni iparosok kérvényét és nem vett fel 2 millió forintot a souverain szász nép — voltában a szász burocratia ó-szások ivadékaiknak hitelére! Miért nem tehetnék volna ezt is, ők, egy államka külön törvényhozása?!

Miután azonban kölesont saját szakálukra fel nem vettek, s így a királyföldi népség zsebéből folyó drága pénzét költögetik egy hosszú hónap óta — ezelszer lenne az, ha a magyar kormány figyelméztetné a handabandázásban már is kifáradt ó-szások többséget, végezze begyorsan az őt megillető munkát; ha azután húzás-halasztás és reactionáriuskodó szereplés folya továbbra is, gondoskodni kellene azon módról, hogyan lehessen pár okos szót az illetőkkel megértetni. Nézetem szerint, erre csak egy biztos út vezet: haza küldeni a korhadt alapon hetvenkedő egyetemet;

elrendelni a királyföldön is az id. tisztujtásokat;

s az új id. rendezés alapján választandó egyetemen állani szóba a további teendők felett — miután a hatóságokban szereplő ó-szások a figyelmeztetést és jó szándékú intést mibe sem veszik.

Pest, október 14. 1868.

(y z n.) Mig most a képviselőház osztaiban a törvénykezési reformkérdés tárgyalatnak, és vitatattak meg minden oldalról a beadott miniszteri előterjesztés alapján, addig a kormány szintén fontos dologgal, Fiumével foglalkozik, melyre nézve végre intézkedni égető szükség volt.

A kérdés mindenekelőtt vegyes, tudniillik magyar, horvát és fumei bizalmi férfiakból álló bizottmányban fog tárgyalatni, mely célra Horvát ország részéről Zuvic főállamügyész és Suhaj osztaiban már meghívták, a fumei municipium pedig legközelebb szőlítatott fel távirati uton, hogy válasszon kebeléből képviselőket.

De mi történik majd — kérdik: — ha e vegyes bizottmány tanácskozásai nem eredményeznek a kívánt sikert.

Ez esetben — mondják némelyek: függetlenné fog nyilvánítani Fiume, a midőn aztán vagy megmarad ezen állapotában, vagy ha úgy tetszik: — miután volenti nulla injuria — önként Magyarországhoz csatlakozik, mire vége szakad a hosszas bizonytalanságnak.

A kérdés ily módon leendő megoldása nem csak nem volna korrekt, sőt egyenesen hazai törvényeinkbe ütköznék, melyek szorosan tiltják az ország integritásából bármit is feloldozni.

Horvátország irányában mindent megtettünk, mit a courtoisietől várni lehetett; mindent megtettünk, mit az ország alapjainak érzékeny megértése nélkül tennünk szabad volt; e határon túli lépni legkevésbé sem indokolt túlságos lovasiaságból, oly lépés volna, melyért az utókor előtt felelősséget nem vállalhatnánk.

Még ha vonakodnék is Fiume elismeri a kapcsolatot, a mely az anyaországhoz fűzi, akkor sem szakíthatnák el a magyar koronától, most pedig miután a fumeiak testtel, lélekkel azon vannak — mit már elég alkalommal és fényesen bebizonyítottak — hogy ama kapocs meg ne lazíthatassék, annál inkább nem tehetjük azt.

A fumei kérdés nemcsak gazdasági, hanem egyszersmind, sőt főleg politikai is, — a politika sarkalatos követelménye pedig az, hogy a magyar korona integritása és tekintélye az adriai tergerparton lehetőleg megszilárdíthatassék.

Egyébiránt reméljük, miképp a közös hazánk jólétének előmozdítására irányzott buzgó vágy, a mely már oly óriási s mellőzhetetlennek látszott akadályokat hengerített félre az útból, — és egy kis jó akarat, melynek segítségével valóban nagy nehézségeket lehet eltávolítani, ezáltal is az illető feleket megnyugtató módon, mindamellett természetesen törvényeinknek megfelelő szellemen oldandja meg a vitás kérdést.

Horvátország — a legközelebb költő egyesség értelmében, miként tudjuk, egy tárcza nélküli miniszter által lesz a magyar kormányban képviselve. Ezen állomásra eddig két egyaránt kitérő, kicsiny hazájukban nagy tekintélynek s közszerepetnek örvendő, és Horvátország leggazdagabb főuraihoz tartozó személyiség látszik kiszemelve lenni,

ugymint Pejachevich László gróf, s a varasdi főispán Bedekovich, — a választás azonban még nem történt meg.

Az osztaiban részint közakarattal, részint kisebb-nagyobb többséggel keresztliment a törvénykezési reform tárgyalása alkalmával Deák Ferencz azon — általunk már említett — indítványa, hogy a kir. tábla ne osztassék fel 8 részre, mint ezt a miniszteri előterjesztés javasla, hanem egyelőre maradjon meg mostani minőségében.

Az osztaiban előadói alakult központi bizottmány most tart ülést, melyben a főbbi tárgy fölött tanácskozik és holnap valószínűleg benyújtja jelentését a képviselőháznak.

A papi törvényszékekre nézve a balközép sulyt fektetett arra, miszerint csak egyszerűen mondassék ki, hogy a házassági válóperek egyelőre az előbbi törvényszékek által tárgyalassanak, — annak idején azonban az eljárás és az illetékesség külön törvény által rendeztesse.

Ö Felsége e hét utolsó napjaiban váratik le Bécsből és jelen leend a gyepen f. hó 18. s 20 án tartandó őszi löversenyeken.

Az ellenzék vádjai a kiegyenlítés és a Deák-párt ellen.

(A „Választások előtt” című röpiratból.)

I.

A Deák-párt ellenében, mely a kor színvonalán állva, a politikai belátás vezérlete alatt, tekintetbe véve az elodázhatlan körülményeket, a sztk-ség perczében az actio terére lépett: az ellenzék két része azon politikai elmaradást képviseli, mely inkább hajtva az érzelmre, mint az észre, nem véve számba a létező körülményeket, a tettek sür-gős idejében az egyszerű negatióra szorítkozik.

A kulcsfog az ellenzék e két része közti mindenestre nagy.

A baloldal, számos tehetséges és felvilágosított férfiak foglalva magában, kelleltlenül bár s nem önként, de mégis aláveté magát a körülmények parancsainak, s engedett a negatió politikájából annyit, a mennyit engedhetett belőle a nélkül, hogy az megszűnjék ezental is a negatió politikája lenni; a baloldal elfogadta az alkotmányos tért és meghajolt a nemzet többsége előtt.

A szélső bal evvel ellenkezőleg nem fogadta el az alkotmányos tért, nem hajolt meg a többség előtt, nem engedett semmit az impotentia politikájából, sőt erőszakosan megszakított minden barátságot az értelemmel.

E nagy, félreismerhetlen különbségek dacára azonban félreismerhetlen azon elvi kapocs is, mely a kiindulási pontok közösségéből származik.

Mindkettőnek kiindulási pontja a Corpus Juris, s a 48 előtti állapotok. Mindkettő a 48 előtti tehetetlen táblabírói politikát üzi; az egyik mérsékeltbben, a másik dühöngve, az őrvöngésig menő szenvedélyvel.

A képviselőház temérdek szavazása, melyben az ellenzék e két része együtt szavazott, bizonyítja e lelki rokonságot, mely tán a baloldal tudta nélkül, de tetteleg létezik közte s a szélső-bal közt.

Ez ellenében hivatkozhatik valaki azon, a politikai életben gyakran feltűnő jelenségre, miszerint egymással ellentétben álló pártok gyakran szöveteznek, főképp, ha az oppositio terén vannak.

Ez annyira igaz, annyira általános ismert dolog, hogy felesleges példákkal bizonyítani.

De lehet e ebből azon következtetést vonni, hogy tehát azon rokonság a bal és szélső-bal közt, melyet fennebb constatiroztam, merő képzelődés?

Aligha.

Mert gyakran előfordul, hogy valamely kormány két egymástól különböző pártot oppositiora hajt, és benne egyesít. Lehet például valamely kormány nem eléggé szabadelvű az állam szabadelvű pártjának, de tuliberalis a conservativ rész előtt; lehet, hogy e két ellentétes párt egyesülni fog ama kormány megbuktatására, mindegyik azon reményben, hogy majd ő élvezendi a közösen kivitt diadal gyümölcseit.

Ez könnyen meglehet. De azért mindenki át fogja látni, hogy azon indító okok, melyek e két pártot arra birták, hogy közösen képezzenek ellenzékot a kormány ellen, igen különbözők.

Es pártküzdelmekben, melyekben a manevrek gyakran csak oly szerepet játszanak, mint a harcztéren, nem e manevrek után kell valamely párt irányát, szellemét megítélni, hanem azon indokok alapján, melyek által oppositiora bíratnak.

A kérdés tehát az, vajjon különböző indokokból opponáltak-e, vajjon csak pártmaneuver volt-e a bal és szélső-bal részről az, hogy oly sokszor együtt szavaztak?

vagy pedig oppositíójok indoka, forrása, kiindulási pontja ugyanaz volt?

E kérdésre aligha felelhetünk igazságosabban, mintha a két párt tetteit, nyilatkozatait, s főképp az oppositíó legbátrósabb eszközeit, azon vádaknak tekintjük, melyek a két párt által a kiegyenlítés létrehozói ellen szórattak.

Mert ha van elvi különbség azon vádak közt, akkor a bal és szélső-bal közt semmi szellemi rokonság nem létezik.

Lássuk csak a legfontosabbakat azon másfél év óta számtalanszor ismételt, s már szinte közmondásossá lett vádak közül, melyekkel a Deák-párt az oppositíó által illetetett.

A 48 meg van változtatva! — így hangzik az első vád, melyet a bal és szélső-bal férfiak megelőp egyértelműséggel hirdetnek.

S csak oly egyértelműleg teszik hozzá, hogy czéljuk: a tiszta 48 helyreállítás.

A vád úgy, mint e kitűzött czél eléggé jellemzi mind a két pártot.

Igen, a 48 meg van változtatva; mennyiben mulasztásai helyreállítottak, s az akkor teremtett alkotmány a kor szellemével és eszméivel összhangzásba hozott.

De ha önk, uraim, ott a bal és szélső bal oldalon, azért támadják meg a Deák-pártot, mert az a fennálló törvényeken változtatott, vajjon miért nem támadják meg a 48-ki törvényhozókat is? vajjon mit tettek ezek egyebet, minthogy változtatnak a fennálló törvényeken?

Önk vaslogikájú, következetes férfiak, s ha ilyenek, miért nem támadnak meg minden törvényhozást, mely régibb törvényeken változtatott? miért nem mennek vissza a pusztaszeri punctációkra, vagy akár a vérszerződésre?

Miért hirdetik maguk programmként a 67-ki törvények megváltoztatását?

Mert, ha hiba a fennálló törvényeken változtatni, akkor a magyar törvényhozás nyolcz század óta folyton hibázott, akkor e hosszú bűnözésből csak úgy menekedhetünk, ha visszatérünk a hét magyar vérszerződésre!

Ime, bölcs férfiak, mire vezet az önk felfogása!

Vagy nem is veszik önk észre, minő vádat foglal magában ezen, a Deák pártnak tett szemrehányás a 48. év törvényei ellen?

Mert ezek nemcsak változtatottak, nemcsak módosítottak, hanem feldúltak régi intézményeinket, s egy új creatiót léptettek helyükbe.

S vajjon nem veszik e észre önk, parforce liberalis férfiak, miszerint az elv, melyet e váddal proclamálnak, csak oly absurd, a mily reactionarius?

Reactionarius, mert hibázatni elvileg régibb törvények megváltoztatását, annyi, mint hibázatni minden javítást, minden reformot. Ez a legiszonyabb reactio, a legmerevebb stabilismus alapdogmája.

Absurd, mert ez elv a gyakorlatban lehetetlen. „Dicső“ őseink is vetemedtek egyszer ily gondolatra, midőn a XVIII. század közepe táján törvénybe foglalták, miszerint a nemesség privilegiumai örökkevalók és soha el nem törölhetők, és

azért mégis eltöröltették, a nélkül, hogy valaki ama törvényre hivatkozott volna.

Lehetetlen, hogy önk ezt be ne lássák. Világosabb ez a kétszerkettő négy-nél.

De a tévedés utja önkénytelenül ragadja tovább azt, a ki egyszer realépett. Ily tévedt út az önk politikája.

Mert vajjon nem a napnál világosabban látszik-e ki e vádból a bal és szélső-bal egyik közös jellemző vonása:

idegenkedés a reformoktól, vagyis maradékon, tabulabíró politika?

Igen, a Deák-párt változtatott, javított a 48. törvényeken. S midőn ezt tette, hivatását, kötelességét teljesíté.

A kérdés tehát nem az, változtatott-e e törvényeken? hanem az, ha vajjon helyesen változtatott-e?

Mielőtt azonban a kérdésre áttérnénk, lássuk azon czélt, melyet e váddal összefüggésben önk magok elé tűztek.

„A tiszta 48 visszaállítás“, e jelszót pengetik a bal és szélső-bal organumai.

De hát mi az a „tiszta 48“?

Mint fentebb bővebben megfajtam, a „tiszta 48“, azaz a változatlan 47/8 ki törvénykönyv egy liberalis, de befejezetlen forradalmat foglal magában, mely, midőn a közös ügyeket hallgatag elismeri, de azokat sem nem szabályozza, sem reájok hazánk befolyását nem biztosítja, már eo ipso új összeköttetéseknek magvát szórja el.

Az elmélet úgy mint a gyakorlati élet sajnos eseményei ezt elvitázhatalan bizonyítják.

Önk tehát a tiszta 48-at, vagyis egy befejezetlen törvénykönyvet, új belháború betűmhelten forrását akarják?

Mert a tiszta, a be nem fejezett 48 másra nem vezethet.

A szélső-balról még fel lehet tenni, hogy ezt komolyan kívánja.

De ha azt látjuk, hogy a baloldal is a „tiszta 48“-at használja mottóul, lehet e binnünk e mottó öszinteségében oly békés, alkotmányos érzelmű férfiak részéről, mint a baloldal?

Kérdés tehát, akarja-e a baloldal komolyan a tiszta 48-at? vagy csak használja, mint kapós phrásist a választások előtt?

A baloldal közönségi javaslataiban a kütyűkre nézve oly dolgokat kíván, mint pl. hogy a király fontos dolgokban az egész magyar miniszteriumot meghallgassa, hogy a követek ő felségét mint osztrák császárt s magyar királyt képviseljék, hogy az okmányokat a magyar udvari miniszter ellenjegyezze, a mikor a tiszta 48 mit sem tud.

A baloldal a hadügyek mezején oly kívánatokkal lép fel, minőkről a tiszta 48 ban említés sem tétetik.

A baloldal oly javaslatokat tesz a közös ügyek kezelésére nézve, melyekről szó sincs a tiszta 48 ban.

A baloldal kész kereskedelmi s vámszövevényeket kötni Ausztriával, kész a közvetett adókra nézve vele egyezkedni: csupa oly dolgok, melyekről szó sincs a tiszta 48-ban.

Más helyt pedig így szól: „En kritikát majd semmit, s poetai munkát is keveset olvastam.“ sat.

Ezek elég világot vetnek a Bolyai belsőjére. Mig azonban aggodalmait fejezi ki, meglátszik elrejtett arez alatt a szemérem és szerénység kifejezése is.

Tekintve az első kötet elrendezését, ugy látszik, mintha Bolyainak „Pausaniás“ volna első munkája, azonban, ha beltartalmára vetünk pillantást s összehasonlítjuk azt a többi öt darabjával, fel fog tűnni, hogy ezen első munkája, a két utolsót ha nem is, de a többiekét megelőzte. Elárulja ezt a kidolgozás egyáltalában, de arra utalnak a gondosan kezelt részletek is. Véleményünk szerint szerző maga ezen művet tartotta legsikeresebbnek, s miként életrajzunkhoz csatolandó kútforrásaink tanúsítják, reménye is volt, hogy evvel az erd. orsz. nemzeti színház megnyitására a kitűzött pályadíjt megnyerendi.

Mint már előbb említettük, Bolyainak egyik tragoediája sem került színpadra. Egyfelől ezen körülmény, másfelől pedig az, hogy mint olvasmány sem birt kellő hatást gerjeszteni, 1818-ban tett utolsó kísérlet után visszalépett erről a térről, mely számára nem termelte meg a babért s teljeseen a tudományok emberévé lön.

Hogy Bolyai népszerűvé nem válhatott, de, hogy még csak jelentősége sem ismertetett el a szépirodalom terén, nem annyira darabjainak gyöngege, mint már fennebb, életrajzunkban említett okon kívül a napi sajtó részvéltlensége, helyes bírálat hiánya okozta. Meg volt a ragyogó fántázia, gazdag teremőerő, csak azon út nem ismerte, melyen mindezek teljesen értékesíthetők.

Mindazáltal tagadhatlan, hogy az akkori színirodalom fejlődésére befolyással volt, sőt maga Kisfaludi is részben mintaképül ismerte el s „Kemény Simon“-ját is utána dolgozta ki.

Toldi Ferencz teljesen pálcázta tör Bolyai tragoediái felett, megtámadván a szerkezet korrektségét, a motiválást, jellemzést; hibául tudja be, hogy gyakran fölösleges jeleneteket használ, sokszor erőltetett, homályosképes dictiókkal él, me-

A baloldal — hogy többet ne hozzak fel — kész volt részt vállalni az államadósságokból, mely ajánlatot a tiszta 48 határozatosan visszautasított.

Kell-e több annak bebizonyítására, miszerint a baloldal maga sem tartja a tiszta 48-at akar üdvösnek — különben nem szólna bővebben pl. a kütyűekről — akár lehetőknek — különben nem vállalna államadósságot?

És mégis e mottó alatt izgat a kormány és Deák-párt ellen!

Méltó-e ez eljárás oly párthoz, melynek tagjai politikusoknak, sőt államférfiaknak akarnak tartatni, s csak ugy irtoznak a demagogiától, mint akár a kormány?

Mutat-e ez politikai tapintatra oly pártból, mely többségre s ez által kormányra jutni törekszik?

Mert vajjon, ha a baloldal kormányra jutna, nem volna-e kénytelen megtagadni e jelszót, melyet most programmként hirdet?

Higgadt, mérsékelt férfiak a szenvedélyekhez folyamodnak, s oly tres igéreteket tesznek, melyek lehetlenségéről magok is meg vannak győződve!

Ime, mire vezet a parforce oppositio!

(Folytatjuk.)

A magyar vasúthálózat kiépítése.

I.

Nem lehet félreismerni, hogy az utóbb lefolyt évben a magyar vasúthálózat teljes kiépítése körül nehány igen öröndetes előmenetelt tanúsító lépés történt; több vonal van, mely csak az imént nyitott meg, vagy melynek megnyitása a legközelebbi időkben fog megtörténni; az első közé számíthat a pécs-barcsi és a barcs-keresztúri vonalat, míg az arad-alvinczi vonal már a legközelebbi hetekben átadatik az általános közlekedésnek. Több vonal épülőfélben van s e vasúti vonalak tetemes mértékben eszközölködnek a kereskedelmi forgalmunk élénkítésére: ilyen az alföldi pálya Nagy-Váradtól Eszékig, a zánkány zágábi és hatvan-miskolci két összeköttetési pálya, a magyar északkeleti pályahálója és végtére az erdélyi pálya Nagy-Váradtól Kolozsvárig, mely a legújabb időben munkába vétetett. Ha még hozzászámítjuk a kassa-oderbergi vonalat, melynek azelőtti kétségbeesetten zilált viszonyai a magyar közlekedési miniszterium fáradozásai folytán legalább annyiban rendezettek, hogy most már remélni lehet rendes utoni kiépítettségét; ha mindezt számbavesszük, akkor szemünk előtt a sikernek meglehetősen sorozata vonul el, mely tekintetbe vévén a rendelkezésre állott idő rövidségét mélyen érzett meglepéssel tölthetné el kebleinket. Sajnos, hogy úgy van, de mi ez érzetnek még sem engedhetjük egészen át magunkat; ugyan egyáltalában nem zárkozzunk el annak beismerése elől, hogy sok történt, de mindaz, mi megtörtént, parányivá oszlik el azzal szemben, a minek véghez kell vitetnie, hogy kereskedelmi forgalmunk legstírgetőbb igényeinek legalább részben elég tetsessék, s hogy a minket körül ölelő vasútvonalakkal a legszükségesebb összeköttetést életbe léptessük.

Európa Nyugatával és Északnyugatával tényleg fennálló összeköttetésünk, földtermészeti és

lyeket minden személye, minden helyzetben, legközönségesebb dolgokban úgy, mint az indulat perczében, még haldokolva is, különbség nélkül, mely hidegen hagy és farsast. Egyes műveit külön nem tárgyalja, néhány általános vonásban tünteti elő a költő egyéniségét. Tehát ebből következtetve mind a hat darabja egyforma hátrányokban szenved, még pedig elannyira, hogy részletezésre nem is érdekesek! De, éppen ellenkezőleg, Bolyainak, ha vannak gyengébbben sikerült tragoediái is, de vannak másfelől olyanok is, melyeknek értéke elvitázhatalan. Ezek közé tartozik éppen „Pausaniás“, melyet ismertetni szándékozunk.

Lássuk meséjét.

Spárta és Persia között harc foly. A spártai hadak Pausaniás vezérlete alatt a nagy persa birodalomba törnek s a büszke király elgyávult sergeit megverve, számos jelentékeny harczosát fogságba ejtik. Artabáz, a persa király egyik meghitt embere már azt tanácsolja urának, hogy meneküljen a spártai hős elől, alázza meg előbb magát, kérjen békét, igérjen neki azért drága kincseket. Mindezt hallja, látja a Xerxes leánya, Szelima, ki szerelmes Pausaniásba, azonban szerelméről atyja mitsem sejt. Atyja szerencsétlensége meghatja, bátorságot nyer a titok fölfedezésére. Megvallja Xerxesnek szerelmét, s kéri őt, engedné meg, hogy ő békítse ki a két királyt, fölfajtván azon szilárd összeköttetést, a mi közöttük és Pausaniás között létezik.

A király belenyugszik leánya akaratjába, mire Szelima levelet ír Pausaniásnak. Ennek következtében Spárta királyja a persa foglyokat szabadon bocsátatja. Pausaniás honfiai erényeire hivatkozik s az Artabáz gazdag ajánlatait megvetéssel utasítja el; csupán a Szelima kezét kívánja, hogy a békét létesíthesse. Spárta mindent megtud. Legelső a Pausaniás anyja, ki fiát kárhoztatja a békeért s honáruónak kiáltja ki; a nép azonban imádja hőst, az erényeit illető vádaknak hamisan hiszi eleinte, majd meg az ephorusokat kéri, idézzék meg a vádlottat, hogy menthesse magát.

E közben a Szelima és Pausaniás közötti

ipartermelési czikkeinknek kivitele Franciaországba, Svájcba, Dél- és Észak-Németország felé egyetlen egy sínű vasútvonalra, a pest-marcheggyi állam-vasútvonalra van utalva s azon kár és veszteség, mit Magyarország természetmennyei kivitele után számítható jövedelmében a ki nem kerülhető évről-évre ismétlődő közlekedési megrekedések folytán szenved, majdnem kiszámíthatatlan.

Északi irányban Galiciával s keleti irányban Oroszországgal ejtendő egybeköttetésünkről még egyáltalában gondoskodva nincs; a pesti természetmennyi árus portékáját ha pl. Stettinbe akarja szállítani, azt csak Bécsen át eszközölheti és sohasem számíthatja ki még csak felényire biztos kalkulussal sem, hogy mikor fog portékája a czimzett kezébe jutni, mialatt a Galicián át vezetendő természetes egybeköttetési vonalon a vitelbér több, mint egy harmadát lehetne meggazdálkodni s a mellet még a szállítási határidőt teljes biztonsággal lehetne előre kiszámítani s aztán meg is tartani, ha a Galiciába vezető vonal léteznék. Még nagyobb mérvben szenvednek az északi irányban hiányzó vasúti összeköttetés folytán leggazdagabb természetű vidékeink, így az Alföld, a Bácska s a Bánság.

Az Adriávali egybeköttetésünk még mindez ideig nincsen biztosítva, s miután a Finneval eszközölködő egyenes összeköttetésünk szükségességéről már annyi iratott, s miután maga az országgyűlés is a miniszteriumnak előterjesztésére az alföldi fümei és buda fümei vonal kiépítését sürgető szükségnek ismerte el s ezen beismerés folytán maga a kivitel is határozottan vált, mindez okokból fölöslegesnek tartjuk e vasútvonal fontosságát még egyszer tárgyalni.

Ebből kifolyólag ez alkalommal csupán az Észak felé hiányzó egybeköttetések körül tesszünk egy pár észrevételt, mely egybeköttetések mihamarabb létesítése legelőbbségi érdekeink által parancsoltatik.

A reactio és az illetőségi vita a szászok közt.

(Folytatás és vége.)

Ha valamely testület, nemzetiség törvényhozó jogot vindical magának, ezzel vindicalja egyezsersmind az államjogi önállóságot, különállást, teremteni akar államot az államban; és ez a bevándorolt szászokat legkevésbé illeti meg. A szász municipális szervezet vonatkozó legfontosabb, legkedvezőbb okmányok, mint az Andreanum, és a Leopoldinum diplomák sem tartalmazznak semmi olyat, melyből a szászok törvényhozó jogot vonhatnának le magoknak; sőt az 1791-iki XIII. sz. országgyűlési törvényezik világosan mondja: „hogy a szász nemzeti egyetem, a szász községek, szabad kir. városok, városok és magistratusok hivatalnokai megválasztását, gazdasági, politikai s törvénykezelési ügykezeléseket illetőleg, a törvényes állapotban maradnak.“ A törvény tehát csak is ügykezelésről és nem „törvényhozó“ szabadalomról szól; mely utóbbival az 1791-iki XI. orsz. gyűl. t. czikk egyedül az erdélyi országgyűlést ruhazza fel; s éppen így az ugyanazon évi

szerellem a tetőpontot éri el. Spárta királyja kedveseért mindent képes fölfedezni, titokban levelet ír Xerxeshoz, melyben azt is igéri, hogy Szelimáért kész lemondani a spártai nevezetéről is a két ellenséges ország egybeolvasztására segédkezet ígér.

Ekkor adja tudtul Charton a szerelembe merült királynak, hogy Spárta hivatja, mentse magát előtte. Pausaniás fél hazájától, addig nem mer visszazamenni, míg a rabszolgákat föl nem lájtja s meg nem esketi őket, hogy szükség idején segíteni fogják őtet hazája ellen. A nép zúg a Pausaniás késedelmeskedéseért. A gyanu folyvást növekszik ellene, a Xerxeshoz írt levél Argilus által a nép kezébe kerül. De még most sem török meg egészen a bizalom, várják mentességét. Megérkezik Pausaniás Spártába. Megtudja, hogy elárultott, Argilust, ki a titkot fölfedezte, meg akarja ölni a Pallás templomában, de megkegyelmez neki. Argilus akarja később megölni orozva a bonáruól, de a Pausaniás határtalan bátorsága meghatja, tettét nem hajtja végre. Ekkor megjelenik anyja. Az agg nő szemrehányó tekintete megrémiti őt, megszabadul a Pallás templomból menekül. Erre fölláznak a rabszolgák, a foglyot ki akarják menteni, de mielőtt ez történt volna, összegyűl a nép, itélni a bűnös felett. A vádlott anyja is a nép között van, kit fia miatti fájdalom eszméletlenül tesz.

A nép kérdőre vonja Pausaniást, de ő csak annyit felel rá, hogy nagy eszméit a nép nem értette meg. Midőn azonban a kétségbeesett anyja arezára tekint, megszálja a nemezis. A nép látja, hogy Pausaniás bűnös, de midőn az erényes anyja megöli őt, megkegyelmez. Pausaniás azonban elhanyagja kardját, nem tartja érdemesnek magát a kegyelemre. Az elhanyag kardot maga az anyja veszi föl, hogy hajtsa végre fia a halálos ítéletet, de karja lehanyatlak, meghal. Pausaniás ezt anyja intésének és parancsának tekint, búneinek súlyától nyomtatva — kardjába ereszkezik.

(Folytatás és vége.)

Hibaigazítás. E lapok 118. dik száma tárcza-rovatában 5. dik hasábján, 3. dik kikezdésében rövid felvonás: „rövid tollvonás“-ra igazítandó.

TÁRCZA.

BOLYAI BOLYAI FARKAS Tragoediái.

III.

(Folytatás.)

A nagy tehetségtől tudósnak két kötet tragoediája fekszik előttünk. Az első tartalma: „Pausaniás“, „Mahomed“, „Kemény Simon“, „Virtus győzelme a szerelmen“ és „Szerelmem győzelme a virtuson“. Második a: „Párisi pör.“

Ha Bolyait, mint költőt részletesen akarnók ismertetni, egyet sem mellőzhetnénk darabjai közül, azonban mivel oly terjedelmes ismertetésre e lap tért nem nyithat, csak „Pausaniás“-t fogjuk tárgyalni, mely a többiek között különben is legsikeresebb munkája.

Mielőtt a dolog érdemére térnénk, nem tartjuk fölöslegesnek megemlíteni, hogy Bolyai majd minden tanulmány, sőt a hasonirányú szükséges olvasmányok nélkül írta meg tragoediáit. Tehát azok csak a józan ész természetes kombinációján alapulnak. Költő és dramaturg volt egy személyben.

Hogy aesthetica és dramaturgiai ismeretek nélkül mily nehéz tökéletet teremteni, ő maga átérte, mert midőn színműveit a nyilvánosság elé bocsátotta, már akkor kifejezte bevezetésében azok sorsa feletti aggodalmát és a bukás miatt félelmét.

„Mint anya a gyűgyögösen kezdődő beszédet, — kezdi előszavában — vedd kedvesen ezen próbát! De, ha látod, hogy ezen a nyelven szólani nem fogok, ints meg merészségemért s azonnal megnémulva, más nyelven próbálom megnyerni szeretetedet; csak kérlek, bár annyiban kedvez, hogy az idő reszelője ezeken igen kevés volt... csak kostolgatni bátorodom az új bört, hogy tudjam: jó lesz-e s a nonus annusig miveljem-e a szőlőt, vagy a mostoha klímához képest egyebet neveljek?“

„Fátyol alatt jelenve meg, mint az araeopagnusba, engedtessek meg alatta pirulnom el, a mikor gyaláznak.“ sat.

VII. törv. cikk világosan mondja, hogy a törvényhozási jog az országgyűléssel illeti „közösen az országgyűléssel.”

Mindezekből tisztán látható, hogy hasonló joggal a szász nemzeti egyetem nem bírhat.

S most ismét visszatérünk a reactionarius urak ismertetésére, kik állításainak még egy támaszt az ezeltől 300 évvel történt, ugynevezett „fraternalis unio”-ban keresnek, erősítvén, hogy ezen Erdély 3 nemzete közt kötött frigy arra kötelezi a magyarokat, hogy a szászok privilegiumait fenntartsák. Csodálatos valóban, hogy a reactionarius urak hivatkozni mernek olyan tényre, olyan törvényre, melynek szavát magok tapodták lábbal leggyakrabban a legelkesmeretlenebbül! S ha tán feledték volna a közel múltat, szolgáljanak a következők emlékeztető élesztésére:

Erdély 3 kiváltságos nemzete 1437-ben egy mással véd- és daczszövetségre lépett, e szerződés 1438 és 1459-ben megújított, s 1567-ben minden nagykorú erdélyi kötelező állam szerződésé emeltetett, mely 1607, 1613, 1630 és 1649-ben ismételve megerősített, s az 1744-iki VI-ik és az 1791-iki V-ik orsz. gyűl. törvényezikben is szentesített, s így teljes jögrővel birt. — E szerződés pontjai, melyeknek megtartására az ugynevezett unio-estével kötelezték magukat a felek, következők:

a) Oltalma és szabadsága a 4 bevett vallásnak.

b) Mindenik nemzet kötelezve van az egyes nemzetek szabadságát s jogait, valamint az „alkotmányt” s az állam „egységét” oltalmazni, s azt „minden csonkítástól megővni.”

c) „Egyik nemzetnek sem szabad sem káros tanácsot adni, sem nyilvánosan olyat tenni, mely az alkotmány aláadására célozna”, végre

d) Számkivettségek és büntetéseket meg, mint hazaárulók, mindazok, kik e szerződés pontjait megszegik.

A Schmidt Conrádot uraló reactio, a szász souverain vezérek pedig kiáltólag taposták össze e pontokat, s így megszegték az unio-estét, s pedig

1) azáltal, hogy az octroyált februári pátenst elismerték, s ezzel hazájuk alkotmányát feladták; 2) azáltal, hogy a jogegyenlőség leple alatt az ország egy részét a koronának ajánlották fel, s ezzel megsértették az „egységet”, továbbá „velelőyes tanácsokkal” az alkotmányt teljesen igno-

3) azáltal, hogy törvényekül fogadták el azt, mit egyedül a korona alkotott, holott nálunk csak a király törvényével, melyet a korona az „országgyűléssel egyetértőleg” hoz;

4) azáltal, hogy az egyetemenk, maguknak törvényhozái jogot vindicáltak, s ezzel ismét az állam egységét, alkotmányát taposták;

5) azáltal, hogy részt vettek az octroyált szobeni Landtagban, és

6) azáltal, hogy e gyűlésen úgy az ország, mint a szász nemzet ösi jogait semmivé tenni segédkezett nyújtottak.

Hatszoros megszegése az unio eskünek! és mégis elég vakmerők arra hivatkozni, mit oly rövid idő alatt, ily hallatlan módon oly sokszor ignoráltak. Valóban joggal foszthattak volna meg a magyarok a szászokat minden jogaiktól, miután magok adták fel azokat; de nem tették, s valószínűleg azért nem, mert tudták, hogy ezen urak, e burocraticus vezérek nem valódi képviselői a szász nemzeti értelemnek, s nem akarták bűneiket a nemzetben büntetni meg.

A fennemlített törvény értelmében a szász reactionariusok hazaárulást követtek el; — s mit tett ezzel szemben a magyar kormány? 3000 frttal nyugalmazta főbűnűket. Ez nem a bosszu politikája, ez egy oly lovagias politika, oly nemes ségre mutat, minővé képesek lenni a „Sieb. d. W.” férfai bizonynyal nem tudnának.

És e nemes urak mondják azt, hogy az ifjú szászok a szász nemzet jogait feladni akarják.

A szászok alapokmánya, a Leopoldinum diplomában is megerősítést nyert bullája András királynak következő előjogokat említi:

1) Egysége a szászok által lakott területnek; — mit az ifjú szászok úgy értelmeznek, hogy a 9 szék és két vidék egy egységes oszthatatlan munitipumot képeznek, melyet a comesselel élén az egyetem képvisel, — és ez értelmezésből látható, hogy e jogot az ifjú szászok továbbra is fenntartani akarják.

2) A tisztviselő szabad választása; — és e jogot nem az ifjú, de az ő szász párt adta fel; s a mi a politikai tisztviselő választását illeti, a mellett küzdenek továbbra is az ifjú szászok.

3) Saját törvénykezés, saját szokásjog; — ez is a reactionarius uraknak köszöni megcsonkítását.

4) A papok szabad választása. Ezt is elismerték az ifjú szászok.

5) Külső egyházi jog. Ezt sem támadta meg az ifjú szász párt.

6) Önálló kezelési joga a szász községeknek saját vagyonuk felett. Hol és mikor akartak e jogtól megválni az ifjú szászok?

Kérem tehát a reactionarius urakat feleljenek,

miféle jogot adott fel valaha az ifjú szász párt? Vagy azt hiszik önk, hogy törvénytörőleg gyakorolt és gyakorol törvényhozái jogot az egyetem?

Igaz, hogy ezt tette és teszi a szász egyetem de az is áll, hogy e gyakorlat nem egyéb usurpationál, oly usurpationál, mely a mellett, hogy károsan hat az államra, szolgálva teszi a szász nemzetet egyes önző vezéreinek, a reactionarius uraknak, kiknek azon ráfogása, hogy az ifjú szászok tabulárasát akarnak csinálni merő phrazeis, mivel aligha nagy propagandára tesznek szert.

A „Sieb. d. Wochenblatt” főreje — bár a békülés szellemét, a tárgyilagosságot tüzte zászlójára, csupán insinuatívában, az igazság elferdítésében, s a legindokolatlanabb személyeskedésben nyilvánul; sőt nem átalja „hazaáruló” cikkeket tenni közre.

Mert vajon nem hazaárulás lehet e egy olyan cikk, melynek értelme ez: „Ha egy szász határgórság képe a magyar alkotmány rájárába be nem fér, akkor ezen legmagasabb szentesítést nyert alkotmány elvetendő, ússzerontandó, s más által helyettesítendő?”

Az ily hang uraim nem a törvényes téren álló ellenzék hangja; így csak „honárlás”, csak a „forradalom” szólhat. Annaira egy nemes értelemben vett ellenzék nem mehet, hogy az állam alaptörvényeinek felforgatására igasszon.

Jele mindez annak, hogy a szász reactionarius urak az 1848—49-diki szomorú évek visszavarázolására, az abszolutizmusra s souverain vezéri szerepök visszanyerésére törnek.

„Szász testvérek! — Ime a cél, melyet a reactio a hazafiság leple alatt elérni kíván! Látjátok ilyen gyümölcsöt fog hozni a reactionarius vétés, ha továbbra is nőni hagyjátok! — Itt” biztos s lehetőleg szabad lét egy alkotmányos magyar államban, ott” a reactio az abszolutismus karjai között lassú süllyedés, s mi még bizonyosabb: tökéletes halál a panszlavismus elnyelésével fenyegető árjában. Más választás nincs. Válaszszatok! — Remélem az első választjátok, s kezdet fogva magyar testvéreinkkel együtt építitek meg az alkotmány nagy művét, melynek oltalmában nemzetünk is virágozni fog. — Mindenekelőtt azonban égető szükség, hogy a reactio teljesen megtörve legyen, s azért váljanak ténynév nálatok szász testvéreim a római bölcs eme szavai: „ceterum censeo „reactionem” esse delendam.” Bausnern.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése okt. 12-kén.

Az utolsó ülés jegyzőkönyve hitelesítettén. Opitz Sándor határozati javaslatot nyújt be a Tiszán inneni koronakerület érdekében. A 48 ki törvény nem csak a szabad embert, de a szabad földet is megeremté, a mostani országgyűlés még az urbéri maradványok utolsóit is eltörölte, sőt még a jász kunok százados kivánságának teljesítésére is reményt nyújtott; jelenleg sehol sincs a magyar korona területén urbéri, nincs robot és dézma, csak a Tiszán inneni korona kerület, szabadalmazottak gunyolt földjén. Határozati javaslata tehát oda szól: utasítsa a ház a miniszteriumot, terjesszen elő mielőbb törvényjavaslatot a Tiszán inneni korona kerület urbéri tartozásának országos megváltása iránt.

Kinyomtatni és napirendre tüzetni határozottat.

Napirenden volt az urbéri örökösítés megterítéséről, valamint az usztoratörvények eltörléséről szóló törvényjavaslatok feletti harmadik szavazás. Mindkettő csaknem egyhangulag elfogadtatott; csupán gr. Ráday László maradt harmadmagával ülve.

A mai ülés jegyzőkönyve a felsőházhoz átvitel végett azonnal hitelesítettén — az ülés eloszlott.

A szász nemzeti egyetem

ülése okt. 13-kán.

A mai ülés főmomentumát Theilnak a hivatalnokok választása tárgyában tett interpellatioja, s a comesnek arra adott felelete képezte.

Az interpellatio ez: Teljesítették-e a regulatív punctumok szabványai az alsóbb hivatali helyek választás általi betöltésével, s ugyanezek értelmében választás alá jöttek-e 1861 óta minden 2 évben a felsőbb hivatalnokok? — és ha nem, miért nem?

A comes felelete következőleg hangzik: Igaz ugyan, hogy az alsóbb hivatalnokok élethossziglan választatnak, míg a felsőbbek minden 2 évben, s nem tagadja, hogy 1861 óta kevés választás történt, alatta pedig egy sem, azonban nem kell felelni, hogy már 1848 előtt szokásban volt helyettesítés útján töltöni be a megürült állomásokat, s senkinek sem volt ellene kifogása. — A legközelebbi 7 év alatt 1865-ig csak Segesvárt és Besztercén fordultak elő választások, 1865-ben Szerdahelyszék s 1866-ban Szeben és Köhalm, s 1867-ben csak Brassó gyakorolta e jogot; míg a többi törvényhatóság 7 egész év alatt egyetlen egy választást sem vitt keresztül, s itt a megürült állomások helyettesítés útján töltöttek be. Mi az inter-

pellatio lényegét illeti, arra oda nyilatkozott a comes úr, hogy a jelenlegi rendezetlen viszonyok miatt nem tartja czél szerűnek a választások elrendelését, s nem pedig azért, mert csak az igények szaporodnának, mi által a zavar is nőne; nem azért, mert a törvénykezésnek a közigazgatástól különválasztását vette czélba az országgyűlés, mit remélhetőleg, még a jelen saison alatt végrehajt, s így jobb lesz bevárni azt. Mikor aztán ez megtörténik, a közigazgatás teréni választásokat kívánatra fogantatva fogja vétetni.

Interpelláló fenntartotta magának a jogot, e tárgyra még visszatérni.

Több privat ügy tárgyalása következett, mire az ülés eloszlott.

NAPI HIREK.

— Hire járt, hogy a városunk elzárólása alkalmából jelentkező fa hiány pótlására, s a fadrágaság korlátozására a város részéről újabb fadrágasági intézkedések vétettek volna fogantatva. Biztos értesítés nyomán megjegyezhetjük, hogy e kívánatos intézkedésről csakugyan volt szó, s ki-vitele küszöbön van, de dönteni még csak a legközelebbi communitás fog, mely alkalmassint jövő szerdán lesz.

— A szász universitás tiltakozására a volt comes nyugdíjaztatása s egy ideiglenes kinevezetése miatt — a belügyminiszterium a következő megjegyzést tette: „Az április 3-án fölterjesztett két részben vezetett jegyzőkönyveket a szász nemzeti egyetem ülésezései fölül m. évi november hó 11-től jelen évi április 3-ig bezárólag, azon megjegyzéssel küldöm vissza, miszerint a szász nemzeti egyetem azon szabályellenes eljárása, mely szerint a szász nemzeti grófnyugalmaztatását illető legfelsőbb intézkedést a febr. 20-iki ülésben, a nélkül, hogy erről hivatalosan felsőbb helyről értesítetett volna, tanácskozás tárgyává tette s oly rögtönözve hozta szavazat alá, hogy a következő községek a fennálló alkotmányos bevett szokásuknál fogva, az életben levő szabályzat értelmében képviselőiknek a maga rendén e tekintetben utasítást nem adhattak, határozottan rosztalando.”

— A közelebbi „K. Közöny” újdonságai közt hibáztatólag van felemlítve, hogy a barompia-czon juh- és kecskecsoport felett folyt az alku, mi nem egyebet árul el, minthogy a cikk írója merőben ismeretlen az ide vonatkozó rendelettel, mert jutot és kecskét csak kibajtani nem, de behajtani, számos czél szerű okokból — szabad — Továbbá ugyane számban valaki a gyanus marhák levágatásáról beszélt, melyről egyenlőre még megjegyezve, hogy erről a vészbizottmány már intézkedett. A vészbizottmány egy tagja.

— A brassói kerület katolikus papjai — mint a Kr. Zig” írja — egy reformjavaslatot torjesztettek püspökük, Fogarassy Mihály elé, a kath. egyházban hosszú idő óta fészket vert anomáliák és visszaélések megszüntetése tárgyában. Ajánlják leginkább, mint a visszaélések megszüntetésére a leghatékonyabb eszközt a coelibatus eltörlését. Mondják, hogy Fogarassy nem nagyon boszankodott, midőn e reformjavaslatot kézhez vette, mert a coelibatus eltörlése neki is inye szerinű, csak hogy tiltja Róma.

— Szászváros vidékéről is gyakori égésekről írnak. Egy hét alatt közelebről mintegy 50 gazdának adott kezébe koldusbotot a tűz itt és amott. Ezenkívül Fogarassyvidéken Sárkányban 68, — továbbá Gy. Szárhegyen 50 ház égett el gazdasági épületestől és takarmányostól. Egyáltalán csaknem minden lap feltűnően sok égést regisztrál.

— Hirlik, hogy a marhavész Tordán is kiültött volna.

— Az ő Felsége által 1860-ban a selyemtenyészés emelése czéljából kiűzött nagyobb jutalomdíjakból — kellő számú pályázók nem jelentkezvén — tetemesb összeg fenmaradt, melyet a czélnak megfelelő módon a földmívelési miniszter az utólag folyamodott selyemtenyészők közt osztott ki, nevezetesen Szabó Miklós és más 16 zsidó termelőnek 119 db arany adományoztatott, Tolna megye községeihez pedig 25 arany küldetett, ottani termelők közti kiosztás végett. Tudtul adatik egyuttal, hogy a díjazásokra szánt összeg ezzel ki van merítve s újabb folyamodások el nem fogadtatnak.

— Az igazságügyi miniszter értesítette Pestváros községét, hogy Pestmegye törvényszékének jelentése szerint a Tököl határában talált holttestem csakugyan az elítült Beniczky Lajos honvédezredesnek constatatott; miután pedig a fenforog körülményekből világosan következethet, hogy Beniczky kimulta erőszakkal történt, ezen bünténynek kinyomozására Pestmegye törvényszéke küldetett ki s Pestváros hatósága felszólította, hogy minden ezen ügyre vonatkozó okmányokat a megyei törvényszékhez átvéven, ez utóbbit eljárásában lehetőleg gyámolítsa.

— Lajthán túl ugyancsak erősen kell a kormánynak fellépni a csehek izgágaskodása folytán; egy ő Felsége elnöksége alatt tartott minisztertanács fölfüggesztette Csehország számára az egyleti és gyűlekezeti jogot, mialatt a népgyűlésekkel ugyancsak meggyűll baja a rendőrségnek, mely kénytelen katonai segílyt készen tartani. Sajnálni

való, hogy csillapulás helyett még mindig jobban elmérgesedik a dolog.

— Deák Ferenczet nevenapján egy baloldali képviselő következő sorokkal üdvözölte:

Talpra Deák! hi! a haza

Itt az idő most vagy soha,

Készíts egy olyan programmot,

Mely egyesít két nagy pártot.

Mert ha a közép egyesül,

A haza újra felüdül.

Azzal gúnyolják a magyart,

Hogy az soha együtt nem tart.

Összetart ha te akard,

Mert erős szellemi karod;

Adj fel egyet, hogy üss kettőt,

Igy rekeszd be ez esztendő.

— Földrengés Biharban. Székelyhid mellől, Koltyról okt. 10-kéről írják a „Sz.”-nak: Ma éjféltől 1 és 2 óra közt nagy dörgés és zengés közt, de csak gyöngy lökessel földrengésünk volt.

— Szerenesétlenség a Dunán. A szab. dunagőzhajózási társaság „Karl Ludwig” nevű gőzöse szombat este 8 órakor Bezdán alatt összeült, között az első magyar gőzhajótársaság „Slavonia” nevű gőzűsével, s azt elsllyesztette.

— Az aradi vértanúk emléksobrára eddig összesen 29,531 frt gyűlt egybe.

— Deák-laktanya. A Pestre beérkezett fiatalok nem tud hova lenni. Egy éjjel 17 jogász halt egy felszerben omnibuszokon. Személyenkint 10 krt fizettek.

— A pécsi püspöki nyilvános jog-lyceumnál, egy „a magyar és erdélyi magánjog és magyar eljárás” tankörének előadásával összekötött tanári állomás betöltésére november hó végeig pályázat hirdetik oly megjegyzéssel, hogy a ki-nevezendő rendkívüli tanár 750 frtnyi évi fizetést, s azonkívül lakbérátalányt nyerend, előléptetéssel 1000 frtnyi fizetésbe, ha az illető rendes tanár lessz.

— Rablók. A „Bihar” írja: Kedden este a Bankéta és Deszkás csárdák közti mely völgyben, a Váradról Margitta felé vivő úton, tasnádi illetőségű két izraelitát 11 főből álló banda támadott meg. A megtámadottak egyikét baltavágásokkal és ütésekkel ott helyben kivégezték, a másikat pedig szintén halálosan megsebezve s ússzetörve hagyták véreben, mindenüktől kifosztván őket. Nem-sokára egy nagy tótfalusi ember érkezett szekerével, ezt szintén föltartóztatták és fejére baltával oly vágást mértek, hogy életéhez nem lehet remény.

— Kivonat a keleti marhavész állásáról Kolozsvárt. Összes marhavész az egész városban 2686 db. Járványlepte udvarok száma október 14-én volt 17, 15-én van 17. Járványlepte mezürész 14-kén volt 2, 15-kén van 2. Járványlepte marhalétszám 14-én volt 196, 15-én van 197. Ezekből: Kivágatott mint még teljesen egészséges 14-én —, 15-én 1. A gyanusokból megbetegült 14-én 10, 15-én 4. A betegek közül meggyógyult 14-én —, 15-én —. A betegek közül elhunult 14-én 1, 15-én 2. Maradt beteg 14-én 28, 15-én 30. Maradt gyanus de még egészséges 14-én 69, 15-én 65. Kolozsvárt, október 15. 1868. A polgármester úr megbízásából Dobokai, városi tanácsos.

Hivatalos értesítések kivonata.

Árverések. Kolozsvárt a b. magyarutczai tizedben ház nov. 9, decz. 9. — Kolozsmegyében Sebesvárt fekvők nov. 9, decz. 10. — Marosszé-ken Süketfalván fekvők nov. 3, decz. 17. — Kolozsmegyében M. Szt-Mártonban fekvők nov. 25, decz. 23. — Tordán ház nov. 27, decz. 29.

KÜLFÖLD.

A „France” egy cikkében ismét a béke s háború kérdését tárgyalja. „Valóban mi nem hiszünk” — ugymond — „a fenyegető háború-veszélyben; azonban gyermekes dolog volna félreis-merni, hogy Európa jelen helyzete a közvélemény nyugtalanságát igazolja. A lefegyverkezés — a mint az bizonyos béke theoretikusok által ajánlatik — pusztán eredmény nélküli expedienus volna. Nem a várakat s ezredeket kell lefegyverezni, hanem a kérdéseket.”

Madrid, okt. 13. Egy hadügyminiszteri rendelet a káplároktól kezdve az ezredesig mindenkin-elek a következő fokot adományozza, a katonáknak pedig két évi szolgálat időt tud be.

A „Patrie” jelenti, hogy Cataloniában felhí-vások köröztetnek, melyek követelik, hogy Prim dictatori hatalommal ruháztassék fel.

A „France” megerősíti újolag a francia-britt egyetértést minden, Törökországra vonatkozó kérdésről.

A spanyol democraa gyűlés nyugodtan folyt le, a határozat, hogy a democraa a kormányt mindaddig támogassák, míg az a forradalom elvei-hez hű marad, elfogadtatott.

Lissabon, okt. 12. A lapok a miniszterir-mot, az iberi unio felkarolásával vádolják. L-bonban plakatok vannak az utca sarkokon lyek az iberi uniot követelik a portugal kirá-

A „Gaulois” Primnek egy Madrid 10-kén kelt iratát teszi közzé, melyben

